

ΠΑΡΙΑΝΑ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ
ΛΔΟΓΡΑΦΙΑ
ΤΗΣ ΠΑΡΩΝ ΧΑΙ

ΆΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ
ΑΝΤΙΠΤΩΡ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ — ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΧΡ. ΑΛΙΠΡΑΝΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Δ. ΣΑΓΚΡΙΩΤΗΣ
ΚΟΡΥΦΑΙΑ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥ

ΝΙΚ. ΧΡ. ΑΛΙΠΡΑΝΤΗΣ: Γυμνὰ τοῦ Μαγιόλ (ποίημα).

ΚΩΣΤΑ ΣΑΡΔΕΛΗ: Πνευματικὸ ἐγρήγορθο.

ΟΘΩΝΑ ΚΑΠΑΡΗ: Ἐμμ. Σαγκριώτης, γυμνασιάρχης (μελέτη).

ΟΛΥΜΠΙ. ΛΑΙΦΙΕΡΗ: Ἡ κατάρα τοῦ Ἀρχιλόχου.

ΦΡΑΓΚ. ΛΕΒΕΝΤΗ: Ἰδαικὸς ἐραστὴς (ποίημα).

ΝΙΚ. ΝΤΡΑΜΟΥΝΤΙΑΝΟΥ: Λευκιανὸς διάλογος (διηγῆμα).

ΣΙΜΟΥΣ ΣΥΜΕΩΝΙΔΗ: Νέες μαρτυρίες γιὰ τοὺς καθολικοὺς τῆς Πάρου (ἀνέκδ. ἔγγραφα).

ΝΙΚ. ΧΡ. ΑΛΙΠΡΑΝΤΗΣ: Προικοσύμφωνο Μ. Ἀρκᾶ καὶ Λ. Γεμελάρη.

ΔΗΜ. ΔΟΥΚΑΣ: Αἰγαῖο (ποίημα).

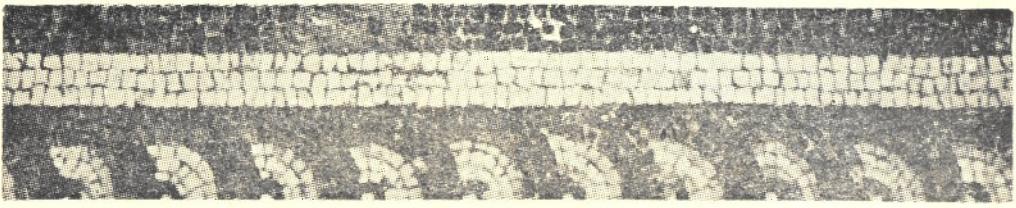
ΔΗΜ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ: Τὰ ἀρχαῖα λατομεῖα τῆς Πάρου.

Ν. ΦΡΑΓΚΕΣΚΙΝΗΣ: Κάποτε οἱ ταχυδρόμοι (ἀφήγημα).

ΚΑΤ. ΑΣΙΜΗΣ: Ἡ Παναγία στὸν Πύργο Θήρας (4ο, τελευταῖο).

ΧΡΟΝΙΚΑ: Ἐπικαιρότητες — Εἰκαστικά κ.ά.

Γιὰ τὸν ἀείμνηστο Ἐμμ. Σαγκριώτη, διακεκριμένο ἐκπαιδευτικὸ καὶ συγγραφέα, βλ. τὴ σχετικὴ μελέτη τοῦ κ. Κόπαρη. Ἡ φωτογραφία αὐτὴ εἶναι τοῦ φωτογράφου Ἰωάν. Π. Τσελεπῆ, Πύργος Ἰλείας (1926 περ.).

ΝΕΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΤΩΝ ΠΗΓΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥ·ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ

Στὰ Ἀρχεῖα τῆς SACRA CONGREGAZIONE DE PROPAGANDA FIDE ἀνεκάλυψα, κατὰ τὶς ἔκει ἔρευνές μου, καὶ μία σειρὰ παριανῶν ἔγγραφων ἵδιαπέρου ἐνδιαφέροντος. Πρόκειται γὰρ ἔγγραφα τοῦ 17ου αἰώνος τὰ δύοτα ἀναφέροντα: στοὺς καθολικοὺς τῆς Πάρου, τοὺς ναούς, τὶς λατρευτικὲς ἀνάγκες καὶ τοὺς Ἱερεῖς τοὺς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν γένει κοινωνικὴ διάλιτωσή τους. Τὰ στοιχεῖα αὐτά, μαζὶ μὲν ἔκεινα ποὺ ἥδη ἐδημοσίευσα στὰ ἀγαπητὰ «Παριανά» (τεῦχη 4, 13, 17, 34), εὑρύνουν τὶς γνώσεις μας γιὰ τοὺς κατοίκους τοῦ ἄλλου δόγματος τῆς Πάρου καὶ ὅχι μόνο.

Ι'. Μαθαίνουμε λοιπὸν ἀπὸ τὰ ἔγγραφα αὐτὰ (ποὺ δημοσιεύονται κατωτέρω σὲ μετάφραση ἀπὸ τὰ Ἰταλικά) ὅτι στὰ μέσα τοῦ 17ου αἰώνος, ἐνῷ στὴν "Αγουσσα ὑπῆρχε ναὸς τῶν καθολικῶν ἀπὸ παλαιοὺς χρόνους, δὲ "Α γ : ο ε Γ ε ω ρ γ : ο ε, καὶ ἐφημέριος ποὺ συνετηροῦντο ἀπὸ τὴν Προπαγάνδα μὲ 30 σκοῦδα τὸ χρόνο (βλ. ἔγγραφα 1, 2 καὶ 10), στὴν Παροικιὰ ὑπῆρχαν, τὴν ἵδια ἐποχὴ, μὸλις δύο καθολικές οἰκογένειες, χωρὶς ναὸν καὶ ἐφημέριο. Γνωρίζουμε δέοντα ὅτι ὑπῆρχε καθολικὸ ἀλτάριο (παρεκκλήσιο) μέσα στὴν Καταπολιανὴ (πληροφορία ἔτους 1628, βλ. «Παριανά», τεῦχος 34, σελ. 145) ποὺ εἶχε γίνει ἀντικείμενο φιλονικίας μεταξὺ καθολικῶν — δρθιδόξων, τώρα δμως γίνεται: γνωστὸ δὲ ὑπῆρχε καὶ δεύτερο, καλύτερης κατασκευῆς, ποὺ καθερώθηκε περὶ τὸ 1650 (βλ. ἔγγρ. 1). Τὶς θρησκευτικὲς ἀνάγκες τῶν δλίγων καθολικῶν τῆς πόλεως αὐτῆς, ἐξυπηρετοῦσε δὲ ἐφημέριος Ἀγούστης, μεταβαίνοντας ἔκει κατὰ διαστήματα. Αὐτὲς τὶς ἐλλειψίεις σὲ γαὸν καὶ ἐφημέριο προσφέρθηκε τὸ 1660 νὰ καλύψει, μὲ παραχώρηση καὶ κτηματικῆς περιουσίας, ἵκανῆς γὰρ τὴ διαρκῆ συντήρηση τοῦ ναοῦ καὶ τῶν ἔξδων διαβιώσεως τοῦ Ἱερέως, κάποιος δὸ γ Ν ι κ ὁ λ α ο ε Δ α ρ ζ ἐ ν τ α ε, ὑπὸ τὴν προϋπόθεση διορισμοῦ τοῦ καταλήγου μισσιοναρίου ἀπὸ τὴν Προπαγάνδα. Ο Δαρέντας, ἀποκαλούμενος στὸ ἔγγραφο 2 «κληρικὸς τῆς Σαντορίνης» Ιδὲν εἶχα χρόνο νὰ συγχειντρώσω πληροφορίες γι' αὐτὸν. Στοῦ Ἀγαμεμν. Τελίκα, Μαρτυρίες ἀπὸ τὴ Σαντορίνη (1573 — 1819), Ἀθῆνα 1985, σελ. 69, ἀναφέρεται Νικολὸς Ἀργέντας (κανονικὸς πρεπόντος καὶ δικάριος) 1660 Ὁκτ. 10 — 1678 Δεκ. 29, χωρὶς γὰρ γνωρίζω ἂν πρόκειται γιὰ τὸ ἵδιο

πρόσωπο μὲ τὸν ἔδω ἀναφερόμενο Δαρζέντα, ἐκμυστηρεύθηκε τὴν πρόθεσή του στὸν Ἀντώνιο Γοζαδῖνο, βικάριο Σίφινου (ἀπὸ 1659 — 1662), κατὰ μία διέλευσή του ἀπὸ τὸ νησὶ αὐτὸ μὲ προορισμὸ τὴν Παροικά, ὅπου ἐπήγανε κάθε χρόνο γιὰ τὶς ὑποθέσεις τῶν ὁρφανῶν παιδῶν τοῦ ἀδελφοῦ του, καθολικοῦ ἐπίσης δόγματος. "Οπως σημειώνεται στὸ ἔγγραφο ἀριθ. 6, ὁ Δαρζέντας εἶχε μεγαλώσει στὴν Παροικά, ὅπου ἦταν «γνωστὸς σὲ ὅλους», φαίνεται δ' ὅτι εἶχε στὴν Πάρο ὅχι εὐκαταφρόνητη προσωπική του περιουσία.

Τὴν πρόθεση τοῦ Δαρζέντα ἔσπευσε νὰ ἀνακοινώσει στὴν Προπαγάνδα δὲ βικάριος Σίφινου Γοζαδῖνος (ἔγγρ. 2) καὶ αὐτὴ, μὲ ἐπιστολὴ τῆς 2 Ὁκτωβρίου 1660 (βλ. ἔγγρ. 6) ἐξήγησε στερέωση τῆς δωρεᾶς μὲ ἐπίσημο τρόπο, πρᾶγμα ποὺ ἔγινε στὴν καντσελαρία Παροικᾶς, μεταξὺ 26 Μαΐου καὶ 10 Ἰουνίου 1661 (βλ. ἔγγραφα 3 καὶ 6), παρὸντος καὶ τοῦ βικάριου Σίφινου ποὺ εἶχε μεταβεῖ στὴν Πάρο γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸν κατέπιν παρακλήσεως τοῦ Δαρζέντα.

Ἡ Προπαγάνδα ὅμις εἶχε γράψει παράλληλα καὶ στὸν ἀρχιεπίσκοπο Νάξου Βαρθολομαῖο Πόλλα νὰ ἐρευνήσει τὸ ζήτημα καὶ νὰ διακριθῶσει τὶς προθέσεις τοῦ Δαρζέντα, ἀλλ' αὐτὸς, ἀφοῦ εἶχε ὑπογράψει, κατὰ τὸ ζωτέρω, τὰ συμβολαῖς γραφικὰ ἔγγραφα, ποὺ παρέδωσε στὸν Γοζαδῖνο γιὰ νὰ τὰ στείλει στὴ Ρώμη (ἔγγρ. 3), ἀνεχώρησε ἀπὸ τὴν Πάρο γιὰ τὴ Σαντορίνη, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μήν τὸν συγκατήσει ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ὅπως δὲ ἴδιος ἔγραψε στὶς 16.6.1661 (ἔγγρ. 4).

Μέχρι καὶ τὸν Δεκέμβριο ἵδιου ἔτους ἡ Προπαγάνδα δὲν εἶχε πάρει ἀπόφαση ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως Δαρζέντα. Ὁ Γοζαδῖνος, μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν συμβολαίων, ἀναγκάσθηκε νὰ ξαγαγράψει στὴ Ρώμη στὶς 10 Ἰουλίου καὶ 20 Δεκεμβρίου, ὅτερος ἀπὸ δχλήσεις τοῦ Δαρζέντα. Ἐγραφε λοιπὸν δτι «γιὰ νὰ μήν χαθεῖ ἡ εὐκαιρία» ποὺ παρουσιάζονταν (ἔγγραφα 6, 7 καὶ 8), ἔπειτα ἡ Ρώμη νὰ προέλθει σύντομα στὸ διορισμὸ μισσιοναρίου Παροικᾶς καὶ παρεκάλεσε, μεταφέροντας ἐπιθυμία τοῦ δωρητοῦ, «νὰ προτιμηθεῖ ἔνας κληρικὸς ποὺ ὑπηρετεῖ στὴ Νάξο, δ δόδῳ Ἀντώνιος Καμίλλος, ἐφημέριος καὶ οἰκονόμος». [Ἔπιθέτω δτι πρόκειται γιὰ τὸν Ἰωάννη Ἀντώνιο Καμίλλη, διωκεντρικό πράγματι κληρικὸ τῆς Νάξου, μετὰ βικάριο καὶ ἐπισκοπο Μήλου, γιὰ τὸν δόποιο διέπει ἀρκετὰ στὴν ἔργασία μου «Τὰ Οἰκογονικὰ τῆς Λατινικῆς Ἐπισκοπῆς Μήλου δύο ἀρχιερατεῖῶν», στὰ «Μηλιακά», τόμος Α' — 1983]. Ὁμιλεῖ δὲ Γοζαδῖνος δὲν ἀρκέσθηκε στὴν ἀπλὴ μεταφορὰ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ δωρητοῦ γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ μισσιοναρίου, ἀλλ' ἔκανε καὶ δικῆ του πρόταση, δτι δηλαδὴ θεωροῦσε σκόπιμο νὰ διορισθεῖ δὲ ἴδιος δ Δαρζέντας μισσιονάριος Παροικᾶς ἀφοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ δωρεοδότης, «εἶχε ἀνατραφεῖ στὸν ἴδιο τόπο καὶ ἦταν γνωστὸς σὲ ὅλους» (ἔγγρ. 6). Ἡ πρόταση αὐτὴ γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Δαρζέντα, ἐπιτρέπει τὴν ὑπόθεση δτι αὐτὸς εἶχε στόχο, μὲ πρόφαση τὴ δωρεά, τὴν ἀγάδειξην του σὲ μισσιονάριο Παροικᾶς, ὅπου εἶχε συμφέροντα καὶ τὴ φροντίδα τῶν ὁρφανῶν τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, τὸ ζήτημα φαίνεται δτι δὲν εἶχε αἴσια ἐκδαση λό-

γω κακοῦ χειρομοῦ (διὰ τοῦ Γοζαδίγου καὶ ὅχι, ὅπως ἐπρεπε, διὰ τοῦ ἀρχεπισκόπου Παροναξίας) καὶ πιὸ κακῆς εἰσηγήσεως τοῦ Βαρθολομαίου Πόλλα, ὁ ὀποῖος, ώς ἀνθρώπος κακότροπος, καὶ ἐμπαθής (κατὰ τὸν ἀφθονες μαρτυρίες τῶν πηγῶν) τὸ δδήλησε σὲ γανάγιο. Πράγματι, σύμφωνα μὲ τὰ διαλεχθεῖσα στὸ ἔγγραφο 9, εἰσηγήθηκε μὲν στὴ Ρώμη νὰ γίνει ἀποδεκτὴ ἡ προσφορὰ τοῦ Δαρζέντα καὶ νὰ διοριστεῖ μισσιονάριος μὲ ἔδρα τὴν Παροικὰ μισθοδοτούμενος ἀπὸ τὸ εἰδικὸ αὐληροδέτημα (BENEFICIO) Δαρζέντα, ἀλλὰ γὰρ προσφέρει ὑπηρεσίες καὶ στὴν Ἀγουσσα, καταργουμένης τῆς ἐκεὶ ὑφηγμεριακῆς θέσεως πρὸς ὄφελος καὶ τῆς Προπαγάνδας ἡ ὄποια, κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπο, δὲν θὰ ἐπλήρωνε τὰ 30 σκοῦδα ἐτησίως. Κατὰ τὴν ἀποφῆ του, ἔνας αληρικὸς ἀρκοῦσε γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση διλόκληρης τῆς Πάρου, ὅπου οἱ πιστοὶ τοῦ καθολικοῦ δόγματος δὲν ἔπειρνοῦσσαν τοὺς 30 (βλ. καὶ ἔγγραφο 1).

Ο Δαρζέντας φαίγεται ὅτι δὲν συγεφώνησε γιατὶ ἐπιθυμία του (ἴσως καὶ στὸχος καταλήψεως τῆς θέσεως ἀπὸ τὸν Ἰδιο, ὅπως εἴπαμε), ἵταν ὁ ἐφημέριος νὰ παραμένει καὶ νὰ ὑπηρετεῖ, ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο, τὴν Παροικὰ καὶ ὅχι νά διαμοιράζει τὸ χρόνο του μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἀγουσσας, πρᾶγμα ποὺ γίνονταγ μέχρι τὸτε καὶ μάλιστα χωρὶς δικῇ του ἐπιβάρυνση.

Τέσσερα χρόνια ἀργότερα, τὸ 1665, ὁ DON GIOVANNI D' AMBIANO, ποὺ εἶχε περιέλθει γιὰ ὑπηρεσιακοὺς λόγους τὴν ἐπαρχία Παροναξίας, ἔγραψε στὴν ἔκθεσή του πρὸς τὴν Προπαγάνδα τὰ τῆς κακῆς εἰσηγήσεως τοῦ ἀρχιεπισκοποῦ Βαρθολομαίου καὶ ἐπρότεινε τὰ 30 σκοῦδα νὰ διανέμονται σὲ δύο μισθοδοτούμενους, δηλ. 15 στὸν ὑπάρχοντα τῆς Ἀγουσσας, καὶ 15 σὲ ἔναν ἀκόμη ποὺ θὰ διδοῖται τὴν Ρώμη στὴν Παροικὰ (βλ. ἔγγραφο 9). Ή πρὸταση τοῦ D' AMBIANO φανερώνει τὸ γανάγιο τῆς προσφορᾶς τοῦ Δαρζέντα, τούλαχιστον μέχρι τὸτε. Ομως σὲ ἀχρονολόγητο σημείωμα (ποὺ προσδοτεῖται, δάσει τῶν λοιπῶν στοιχείων του, στὸ ἔτος 1666) καὶ ποὺ ἀποτελεῖ τὸ ἔγγραφο 10 τοῦ παραρτήματος) γίνεται μνεία αληρικοῦ, μισθοδοτούμενου μὲ 30 ρεάλια ἀπὸ τὸν δὸν Νικόλαο Δαρζέντα. Ό αληρικὸς ἔρουργοῦσε στὸ ἀλτάριο τῆς Καταπολιανῆς, ἐνῶ ὁ Δαρζέντας ἐξακολουθοῦσε νὰ ὑπὸσχεται παραχώρηση ἐκαληησίας, ὅπως καὶ κάποιος ἄλλος δωρητής, ὁ κολονέλλος BOZZA.

II'. Στὴν, ἀπὸ 16.6.1661, ἐπιστολὴ του πρὸς τὴν Προπαγάνδα (ἔγγραφο 4), ὁ Βαρθολομαῖος γράφει καὶ γιὰ μιὰ παρατήρηση ποὺ τοῦ ἔγινε ἀπὸ αὐτῆν, ὅτι δηλαδὴ «κατὰ παράβαση τῶν ἐντολῶν της», ἔστελνε αληρικοὺς στὴν Παροικὰ γιὰ νὰ προσφέρουν ὑπηρεσίες στοὺς ἐκεῖ καθολικούς. Ή πληροφορία φανερώνει τὴ δραστηριοποίηση τοῦ Βαρθολομαίου γιὰ ὑπονόμευση τῆς προσφορᾶς Δαρζέντα μὲ τὴν ἀποστολὴ «ἀπὸ καὶ ρόν ἐνὸς καπούντον ἢ ιησουΐτη γιὰ συμπαράσταση σ' ἐκεῖνες τὶς φυχές», θέλοντας νὰ δείξει ὅτι ἡ Παροικὰ δὲν εἴχε καὶ τὸση μεγάλη ἀνάγκη μονίμου ἱερέως, ἀφοῦ ὁ Ἰδιος ἐφόδυτιζε γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν κατοίκων της μὲ

ἱεραποστλους, παράλληλα μ' αυτήν που προσέφερε δὲ φημέριος Ἀγούσσης.

Στήν ίδια ἐπιστολὴ περιγράφει καὶ τῇ δυσάρεστῃ κατάσταση ποὺ ἐπιχρατουσε ἐφημέριος: ακὰ στήν Ἀγουσσα, ὅπου κάποιος ἴσχυρός Λατίνος, δὲ Νικηφόρος ἡρόος Γεράρδης (γνωστὸς ἥδη στὶς πηγές, 6λ. «Περιανάνα» τεύχη 12, σελ. 84 ἐπ. καὶ 44, σελ. 44 ἐπ.) , «ἄιθρωπος ἐκδικητικός, ὑπεροπτικός καὶ μὲν ἐλάχιστο φύδο στὸ Θεό», κατὰ τὴν περιγραφὴ τοῦ Βαρθολομαίου (ἴγγρ. 4) ἀνάγκαζε μὲν τὴν κακὴν καὶ αὐταρχικὴν συμπεριφοράν τοῦ πρὸς τοὺς δικεδόξους του κληρικούς, νὰ μὴν ἐπιθυμοῦν γὰρ ὑπηρετήσουν ἔκει ἦν γὰρ παραιτοῦνται ἐξ αἰτίας του. Ἀκριβῶς τὸτε μάλιστα ἐχήρευε ἐπὶ διηγήση ἡ θέση τοῦ ἐφημερίου Ἀγουσσας, γιατὶ δὲ κληρικὸς ποὺ εἶχε τοποθετήσει δὲ Βαρθολομαῖος εἶχε παραιτηθεῖ μὴ ὑποφέροντας αὐτὸν τὸν Γράρδην.

Ἐνδιαφέρουσα εἶναι καὶ ἡ ἀναφορά, στήν ίδια ἐπιστολὴ τοῦ Βαρθολομαίου, περὶ κτημάτων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας στὰ Θερμιά καὶ ἡ ἀνάλυση τοῦ θέματος. Τοῦτο εἶχε τεθεῖ στήν Προπαγάνδα ἀπὸ τὸν δικάριο Σίργους Ἀντώνιο Γοζαδίνο (SOCG, 272, 297R ὅπου ἐπιστολὴ του ἀπὸ 10.7.1661 ἐπαναθέσεως τοῦ ζητήματος).

III'. Στὸ ἔγγραφο ἀριθ. 5 δὲ Γοζαδίνος ἀναφέρει δὲ καὶ στήν Ἀντίπαρο ὑπῆρχε παλαιὸν καθολικὸν παρεκκλήσιο στὸ δίνομα τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ, τὸ δοποῖο κατεῖχαν οἱ «Ἐλληνες ἐλειψέντει καθολικοῦ ποιμανίου στὸν γησὶ καὶ δὲτι ἐφρόντιζεν «νὰ περιέλθει καὶ πάλι στὴν ἔξουσίαν» τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας. Πρὸς τοῦτο ἐπέτυχε «νὰ πείσει τὸν κ. Πέτρο Ρόζα, πρόδεινο καὶ προστάτη τοῦ τόπου» γὰρ ἐνεργήσει τὰ δέοντα. «Ο τελευταῖος εἶχε μάλιστα ὑποσχεθεῖ, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Νικολάου Δαρζέντα νὰ ἀναλάβει τὴν συντήρηση τοῦ παρεκκλησίου καὶ τοῦ ἐφημερίου του. Ο Πέτρος Ρόζας, ἔμπορος ἀπὸ τὴν Χίο καὶ πρόδεινος τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Βενετίας στὴ Σίφνο καὶ μὸνος κάτοικος της, ὑστερός ἀπὸ τὸν γάμο του μὲν τὴν ἔγγονη τοῦ διασῆμου μεγαλεμπόρου τοῦ νησίου αὐτοῦ Βασιλείου Λογοθέτη (6λ. γι' αὐτὸν καὶ τὸν Π. Ρόζα στὸ διδύλιο μου «Ιστορία τῆς Σίφνου ἀπὸ τὴν Προστρατικὴν Εποχὴν μέχρι τὸν Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο», Ἀθῆναι 1990), ηταν, ἐπιως μαθαίνουμε τώρα, καὶ «προστάτης» τῆς Ἀγαπάρου δηλ. ἐκπρόσωπος τοῦ νησίου ἐνώπιον τῶν Ἀρχῶν καὶ διοικητής του.

IV'. Τέλος, ἀπὸ τὰ δημοσιευόμενα ἔγγραφα γίνεται γνωστὸς: α) δὲτι διετέλεσαν ἐφημέριοι στήν Ἀγουσσα οἱ Λεονάρδος Φρέρης καὶ Μπορτούλιος Ρόσσι, καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὴν Σύρα (6λ. ἔγγραφα 1 καὶ 4) καὶ β) δὲτι οἱ καθολικοὶ τῆς Κιμώλου κατήγγειλαν τὸν ἐφημέριὸν τους (ἴγγραφο 8), γνωστὸν ἥδη κληρικὸν μὲν σκανδαλώδη δίον κατὰ τὶς πλούσιες μαρτυρίες τῶν πηγῶν (6λ. πρόδειξε B.J. SLOT, Κοθολικὸς ἐκκλησίας Κιμώλου καὶ τὸν πέριξ γῆσων, στὰ «Κιμωλιακά», Ἀθῆναι 1974, τόμος Ε', σελ. 141 κ.ά.).

ΣΙΜΟΣ ΜΙΑΤ. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

(1) Αντίγραφο τῆς Ἐπισκέψεως ποὺ πραγματοποίησε ὁ σεβασμώτατος ἀρχιεπίσκοπος POLLA κατὰ τὸ πρῶτο χρόνο τῆς ἀφίξεώς του στὴν Νάξο.

Ἐτος 1659 Δεκεμβρίου 14 (ἀρχεῖο ή Ἐπίσκεψη καὶ ἐτελείωσε τὸν Ιούλιο τοῦ 1660).

13. Στὴ δικαιοδοσίᾳ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Νάξου ὑπάγεται καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Πάρου γι' αὐτὸν καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι, τὸσον ὁ Λατεῖνος, ὃσο καὶ ὁ Ἐλληνας, ἔχουν τὸν τίτλο Νάξου καὶ Πάρου. Στὸ νησὶ αὐτὸν εὑρίσκεται: ἔνας γαδὸς στὸ Κάστρο τῆς Ἀγουστας, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν κύρια πόλη τῆς Πάρου, τιμημένος στὸ ὅνομα τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, μήκους 32 ποδῶν καὶ πλάτους 20, μὲ ἔνα κλῖτος, παλαιότατος, ποὺ λατρεύεται καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τι ὑπὸ Ἐλληνες, ἀλλὰ πολὺ φτωχὸς ὅπως φαίνεται καὶ στὸν ἐπόμενο κατάλογο: εὑρέθηκε νὰ ἔχει 2 φελόνια πράσινα παλαιά, τὸ ἔνα ἀπὸ δαμάσκο καὶ τὸ ἄλλο ἀρμεσίνο, 2 ἐπεγύντες, 2 ὡμοφόρια, τὸ ἔνα μονό, καὶ ἔνα ὑφαντὸν κόκκινο, μία ὁθόνη τοῦ δισκοπότηρου, δύο καλύμματα τῆς τραπέζης, 2 κηροπήγια ξύλινα καὶ ἔνα καντήλι ἀπὸ λευκοσίδηρο, αὐτὰ εἶναι δλα καὶ δλα ποὺ διαθέτει, χρησιμοποιεῖ δὲ ἄγιο ποτήριο, τυπικὸ, βιβλίο λειτουργίας καὶ ἀλλὰ ἀπαραίτητα προερχόμενα ἀπὸ τὸν μητροπολιτικὸν ναὸ τῆς Νάξου. Ἀπὸ ἀκίνητα ἔχει ἔναν κήπο ποὺ ἔχει ὁ ἐφημέριος ἀγιτὲ τεσσάρων PIAS-TRE ἑτησίως καὶ ἔνα χωράφι ποὺ ἀποδίδει δύο - τρία ρεάλα. Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω εὑχερῶς συμπεραίνει: καγεῖς πόσο φτωχὴ εἶναι: αὐτὴ ἡ ἐκκλησία, ὥστε ἀν δὲν εἶχε τὰ 30 σκοῦδα ποὺ ἀποστέλλει: ἡ Ἀγία Προπαγάνδα στὸν ἐφημέριο δὲν γνωρίζω μὲ ποιόν τρόπο θὰ μποροῦσε γὰζήσει, ἀν καὶ κατέχει πολὺ γιά τὰ ἀπαραίτητα.

Στὴν πόλη τῆς Πάρου καὶ, μέσα στὴ μεγάλη ἐλληνικὴ ἐκκλησίᾳ τὴν δινομαζομένη Καταπολιανή, ὑπάρχουν δύο ἀλτάρια τοῦ λατινικοῦ δόγματος, τὸ ἔνα κατασκευασμένο παλαιότατα καὶ τὸ ἄλλο πρὸ ὀκτώ — ἐννέα χρόνων τὸ πρῶτο εἶναι μόνο μία μαρμάρη στήλη ἐπάνω στὴν ὁποία εἶναι μία μηρή μαρμάρινη ἐπιφάνεια, τὸ δεύτερο εἶναι κατασκευασμένο κάπως καλύτερα μὲ δύο σκαλοπάτια.

Σὲ δλο τὸ νησὶ τῆς Πάρου ὑπάρχουν τριάντα ψυχὲς τοῦ δόγματος μας ποὺ ἔξυπηρετεῖ ἔνας ιερέας ἀπὸ τὴν Σύρα διομαζόμενος Λεονάρδος Φρέρης, ὁ ὁποῖος ἔχει τοποθετηθεῖ ἀπὸ τὸν σημεριγὸ σεβασμώτατο ἀρχιεπίσκοπο κατὰ τὸ νόμιμο δικαίωμα ποὺ ἔχει διορισμοῦ τοῦ καπελλάνου καὶ εἶναι δύο χρόνια τώρα ποὺ ὑπηρετεῖ.

(SCPF, SOCG. 275, 262RV)

(2) Σεβασμιώτατε

Μὲ ἐπισκέφθηκε δὸν Νικόλαος Δαρζέντας, κληρικὸς τῆς Σαυτορίνης, δὸποιος ἐπήγαινε στὴν Πάρο, σὲ ἓνα κάστρο διοικαζόμενο Παροικά, τὸ πιὸ μεγάλο καὶ πιὸ πυκνοκατοικημένο ἀπὸ τὰ ἄλλα κάστρα τῆς Πάρου, γιὰ ὑποθέσεις τοῦ ἀδελφοῦ του, δὸποιος, παντρεμένος στὸ ἀνωτέρῳ κάστρῳ, ἀπεβίωσε πρὸ πενταετίας ἀφίγοντας μερικὰ παιδία βαπτισμένα κατὰ τὸ λατινικὸ δόγμα. Αὕτης δὸν Νικόλαος, ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὰ παιδία καὶ γιὰ τὴ διασφάλιση τῶν συμφερόντων καὶ συγκέντρωση τῶν εἰσοδημάτων τους, μεταβαίνει κάθε χρόνο ἀπὸ τὴ Σαυτορίνη στὸ ἀγωτέρῳ κάστρο. Ἔτσι, κατὰ τὴν ἐδῶ συγάντησή μας καὶ τὴ συζήτηση ποὺ ἀκολούθησε, μὲν ἐπληροφόρησε ὅτι εὑρίσκονταν σ' ἐκεῖνον τὸν τόπο δύο οἰκογένειες λατινικοῦ δόγματος, χωρὶς γὰρ λείπουν ποτὲ καὶ πλεούμενα δυτικὰ ἦ κουρσάρικα, γιὸς αὐτὸς θεωρεῖ ὅτι καλὸ θὰ ἥταν νὰ ἀποσταλεῖ στὸ εἰρημένο κάστρο ἔνας μισθονάριος. Στὴ συγένεια, μὲν ἐπιδέξιο τρόπο, τὸν ἔκανα νὰ μοῦ ἐκμυστηρευθεῖ τὴν, ἐπὶ τοῦ θέματος, γνώμη του, δὸποια εἶγαι ή ἐπομένη:

"Ἄγια Προπαγάνδα ἀποφασίσει γὰρ στελεῖ μισθονάριο, δὲ ἵδιος ἀναλαμβάνει νὰ προσφέρει ἐκκλησία, κατοικία καὶ διαδίωσή του προικίζοντας τὴν ἐκκλησία μὲ κτήματα ἀξίας διακοσίων PEZZE DA OTTO.

Κατόπιγ τούτου ἡθέλησα γὰρ ἐνημερώσω τὴ σεβασφιότητά σας ἐπὶ ὅσων ἔχει νὰ προσφέρει δὲ εἰρημένος προκειμένου γὰρ τὰ θέσεις ὑπὸψη τῆς Ἀγίας Προπαγάνδας ὥστε νὰ γίνει δυνατὴ ἡ ἀπόκτηση ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία δικαιωμάτων ἐπὶ ἀκινήτων, δηποτὲ ἡ δημοικα τῆς Ἀγουστας, ὑπὲρ τῆς δηποίας δημοις ἔξοδεύει ἡ Προπαγάνδα τριάντα σκοῦδα ἐτησίως, ἐγὼ στὴν προκειμένη περίπτωση δὲν θὰ ἔχει κανένα ἔξοδο.

"Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα ἔξαρτάται ἀπὸ τὴν κρίση τῆς σεβασμιότητὸς σας ὑπὲρ τῆς δηποίας ἔξαιτούμαι τὴν ἔξι ψήφους εὐτυχία καὶ μακρορημέρευση.

Σίφνος, 8 Μαΐου 1660 (παλαιὸ)

Τῆς σεβασμιότητὸς σας

πιστὸς δοῦλος

Ἀντώνιος Γοζαδίνος, θινάριος Σίφνου.

(SCPF) SOCG. 276, 292R).

(Τὸ 2ο μέρος στὸ ἐπόμενο τεῦχος)